

Debatt

”Byggbranschens 100 utmaningar för att göra grönt till svart”

Att agera grönt i byggbranschen har vi pratat om länge, men få har sett en direkt koppling till lönsamhet. Det har mest handlat om en välvillig tanke om miljön och i sämsta fall om greenwashing för att kortsiktigt hålla frågan ifrån sig. Men spelplanen förändras nu radikalt i takt med en ökad tydlighet från regeringen och från EU om faktiska åtgärder för en mer hållbar ekonomi. Sammantaget ser vi nu i branschen en medvetenhet om att hållbarhet är mer än miljö och innebär en satsning på en långsiktig bärkraftig ekonomi.

Publicerad: 13 september 2021, 15:41

Det här är opinionsmaterial

Åsikterna som uttrycks här står skribenten/skribenterna för.

Att agera grönt i byggbranschen har vi pratat om länge, men få har sett en direkt koppling till lönsamhet.

Foto: Mattias de Frumerie

Förändringen är nödvändig, men det intressanta är att man nu också lönsamhetsmässigt och på finansmarknaderna börjar se rubriker som ”Grönt är det nya svarta”. Regeringen gick i våras ut med 100 åtgärder som en handlingsplan för cirkulär ekonomi som i sin tur är indelade i fyra fokusområden som alla i olika grad berör byggsektorn. Att göra branschen mer hållbar kommer att kräva stora mängder kapital, vilket EU uppmuntrar, bland annat genom ”EU-taxonomin”, ett klassificeringssystem med kriterier för utvärdering av graden av hållbarhet i olika ekonomiska aktiviteter hos företag. Sammantaget börjar man nu allt tydligare se ett positivt samband mellan å ena sidan grön omställning och å andra sidan lönsamhet och tillgång på kapital. Samtidigt som det omvända naturligtvis också gäller.

”Vi måste hantera kvalitetsbrister och göra rätt första gången.”

Med dagens vindar skapar regeringens 100 punkter affärsmässiga möjligheter för byggbranschen. En ledstjärna har alltid varit att bevara resurserna i varorna så intakta som möjligt, en byggnad ska finnas i många år. Potentialen finns framför allt i byggprocessen med att tillvarata material samt att transportera hantera och lagra. Vi måste hantera kvalitetsbrister och ”göra rätt första gången”. Det handlar om att bevara samtliga resurserna så intakta som möjligt med ett högre värde genom byggprocessens hela värdekedja, vilket i sin tur gör det ekonomiskt lönsamt att sluta kretsloppen. Potentialen är stor i byggbranschen. Helt enkelt därför att det än så länge finns få exempel på systematiserade cirkulära lösningar för återbruk. Men här finns dolda snubbeltrådar som både regeringen och branschen har anledning att ta på allvar.

De 100 åtgärderna utgår från den nationella strategin för cirkulär ekonomi som regeringen tidigare beslutat och baseras i sin strategidel på en vision om ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material. I handlingsplanen preciseras sedan punkterna i de fyra fokusområdena med varierande relevans för byggbranschen. Baserat på våra erfarenheter kan det ändå vara intressant att göra några nedslag för att ge exempel på potentialer och utmaningar som branschen står inför.

Nils G Storhagen, Returlogistik. Med erfarenhet från att under ett antal år ha drivit Retursystem Byggpall på uppdrag av byggbranschen.

Foto: Håkan Målbäck

Inom fokusområde 1, som inriktar sig på hållbar produktion och produktdesign, styr en av punkterna mot att produkter ska vara utformade för en lång livslängd som ska uppnås bland annat genom att vara lätta att återanvända och reparera. Här görs ansatser för produkter med förväntad kortare livslängd än byggnadsverket som helhet, men de ekonomiska incitamenten är i dag allt för svaga. Vi ser exempel där leverantörer i all välvilja erbjuder sig återköp, men volymerna för varje enskild leverantör blir ofta för små vilket innebär att produkterna i praktiken går till material- eller energiåtervinning. Ju färre produkter som går i retur, desto mer tjänar leverantören genom att i stället få sälja nya produkter. En annan av punkterna inom fokusområde 1 pekar på att främja utvecklingen av standarder som understödjer resurseffektiva cirkulära flöden. Det är ett sätt att få upp volymerna vilket delvis kan hantera problemet ovan.

Fokusområde 2 inriktas mot hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster. En av punkterna syftar till att göra det enkelt och lönsamt för näringsidkare och privatpersoner att dela, reparera och återanvända produkter. Här ser vi i dag spännande initiativ till projekt mellan aktörer i byggbranschen och landets kommunala avfallsbolag. Återvinningscentralerna, ÅVC, är en naturlig nod för att fånga upp privatpersoners och småföretagares överblivna material för återbruk. Men här ser vi också att det omedelbart blir svårigheter i gränslandet mellan privat och offentlig verksamhet. Likabehandlingsprincipen och Lagen om offentlig upphandling, LOU, sätter käppar i hjulen. Den senare tas upp som en separat punkt inom fokusområde 2, vilket är ett steg i rätt riktning.

Fokusområde 3 inriktas mot giftfria och cirkulära kretslopp och har som sin första punkt att främja återanvändning framför materialåtervinning och annan

avfallshantering. Dessutom som ytterligare en punkt att utveckla utsorteringen av avfall så att mer avfall kan materialåtervinnas. Redan i dag gäller lagkrav på att källsortera sex specificerade fraktioner, exempelvis plast men "plast" är inte ett material utan behöver sorteras efter typ för att i praktiken åstadkomma återvinning i senare led. Bortsett från praktiska hanterings- och utrymmesmässiga problem på byggarbetsplatserna som branschen måste lära sig att hantera finns här ett nomenklaturproblem. En avfallsfraktion är per definition ett avfall. Men om materialet går till återanvändning, då är det inte längre ett avfall. Exakt samma material får olika identitet beroende av hur det hanteras. I sämsta fall uppmonteras sortering i avfallsfraktioner i den grad att även det som skulle kunna återbrukas i stället lämnar bygget som avfall.

Inom fokusområde 4 riktas intresset mot drivkrafter för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller. Flera av punkterna handlar om styrmedel, vilket är behjärtansvärt men lättare sagt är gjort. Cirkulära flöden kräver nytänk och ändrade arbetssätt, det är alltid svårt. Här behövs enveten information om nyttan med sortering och återkoppling av resultat som visar att "min insats" gjorde skillnad. Enstaka informationsinsatser kommer inte att räcka utan här krävs tålamod nog att upprepa tills förändringen uppnåtts.

Styrmedlen måste översättas till tydliga krav där regeringens 100 punkter i sig är en ansats. För att förverkliga punkterna måste kraven ställas vidare genom byggbranschens alla led från byggherrar via byggtreprenörer och vidare till installatörer, grossister och materialproducenter. Den här kedjan måste också vara cirkulär, så att resultatet av gjorda insatser återrapporteras till alla led och hänga ihop. Varje medarbetare i alla företag måste känna support och mandat uppifrån. Alla behöver fullt och trovärdigt stöd från sin ledning, från regeringen och nedåt. Då förvandlar vi tillsammans grönt till svart.

Nils G Storhagen, Returlogistik.

Med erfarenhet från att under ett antal år ha drivit Retursystem Byggpall på uppdrag av byggbranschen. Ett av branschens få cirkulära rikstäckande flöden för återbruk.